

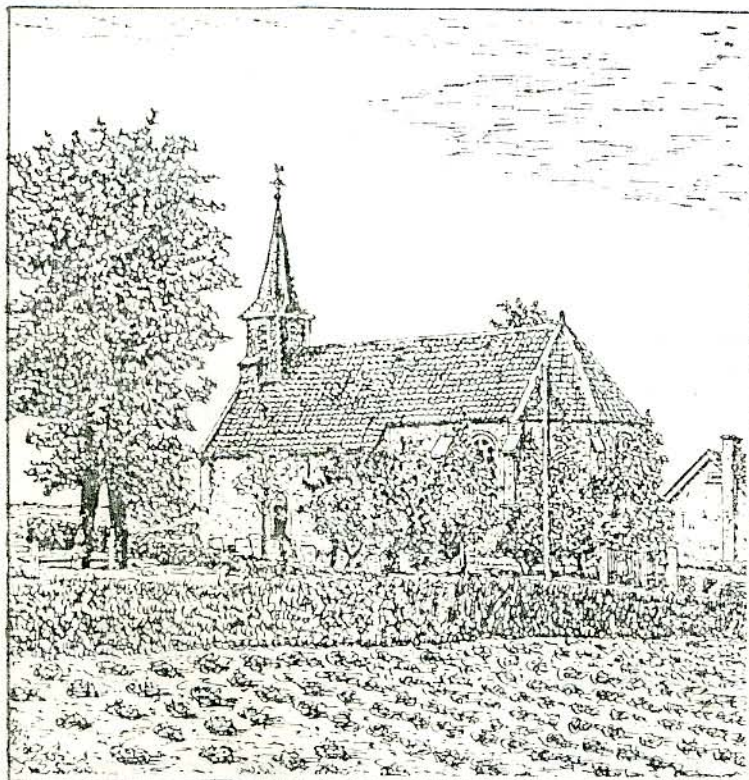
Historische Vereniging

Barendrecht

5e jaargang nr. 16
=====

september 1983
=====

Hervormde Kerk te Kijfhoek

Pieter Hruit 1980

UIT DE INHOUD:

- Van de Redactie
- Bestuursmededelingen
- Geschiedenis Barendrecht IV
- Kijfhoek
- Naar aanleiding van ...

Adres Historische Vereniging Barendrecht:

2e Barendrechtseweg 181, 2991 GK Barendrecht
Telefoon: 01806 - 18142

+::+::+::+::+::+

BESTUUR

Hr. G. van der Schoor Rijnstraat 17, tel. 13200	- voorzitter
Mw. J.W.E. Kouw Singel 32 tel. 16059	- secretaris
hr. C.J.A. Volgering Alsemhof 4 tel. 15768	- penningmeester
hr. P. van Bergeijk Ziedewijdsedijk 59 tel. 12252	- lid
hr. W.M. Groenenboom Voordijk 267 tel. 12617	- lid
hr. J.H. Kleinschmidt Mr. Thorbeckestraat 33 tel. 13349	- lid
hr. A.M. Overwater Jaagpad 65 tel. 12152	- lid

+::+::+::+::+::+

REDACTIE

Mw. J.W.E. Kouw Singel 32 tel. 16059	Illustraties: Mw. H.A. Plomp-Monshouwer De Manning 64 Heerjansdam tel. 01857 - 1923
Hr. H. van Herwerden 1e Barendrechtseweg 136 tel. 12789	

+::+::+::+::+::+

BEZICHTIGINGSTIJDEN VERZAMELINGEN

Rondleidingen in groepen van tien personen (voorlopig alleen op woensdagmiddag of woensdagavond). S.V.P. telefonisch aanmelden vooraf op nr. 18142. Bij geen gehoor:

voor woensdagmiddag bij de heer P. van Bergeijk, tel. 12252
" " " " " A.G. van de Garde, " 14423

+::+::+::+::+::+

CONTRIBUTIE

Minimaal f 13,50 per jaar. Het beschikbaar stellen van een extra bijdrage wordt zeer op prijs gesteld. Overmaken van de contributie kan geschieden op bankrekening

nr. 64.42.22.204 bij de Credit Lyonnais Bank Nederland te Barendrecht, gironummer van de bank: 16 87 126,

of op gironummer 25 30 926 t.n.v. de Historische Vereniging Barendrecht.

+::+::+::+::+::+

VAN DE REDACTIE

Onder de "Bestuursmededelingen kunt U de vorderingen van de Werkgroep "Herdenking 500 jaar Binnenland" lezen.

Verder in dit nummer twee stukjes over aanwinsten, die de afgelopen drie maanden o.a. bij ons zijn binnengekomen.

De heer Schop levert zijn (voorlopig) laatste bijdrage over de geschiedenis van Barendrecht. We hopen dat we niet te lang verstocken blijven van zijn artikelen.

Een verslagje over de lezing in Kijfhoek voor diegenen die daar niet aanwezig konden zijn.

Twee belangrijke data: 15 oktober en 12 november a.s.: zie hiervoor bladz. 5.

Onder het motto "Naar aanleiding van..." vertelt de heer Van Herwerden zijn belevenissen tijdens een fietstocht door de polder.

A T T E N T I E S . V . P .

"Tijdens de jaarvergadering van onze vereniging hebben ondergetekenden, na een vraag daartoe van de voorzitter, zich gemeld voor de verzorging van het Contactblad".

Die ondergetekenden waren: "mw. J.W.E. Kouw en hr. H. van Herwerden", zie bladzijde 2, 1e jaargang nr. 3, augustus 1979. Het huidige nummer draagt de vermelding: 5e jaargang nr. 16, september 1983.

Veertien stuks onder vermelding van beide namen als redactie. Sedert het septembernummer 1981 (3e jaargang nr. 8) kon men naast de redactievermelding lezen: Illustraties: mw. H.A. Plomp-Monshouwer.

Redactie, illustratrice

Schaar en lijmpot, of wat de voortgang der techniek ons daarvoor verder aanreikte; voorts redactievergaderingen waar het warm toeging; afgekeurde bijdragen, zowel op schrift gesteld als met de tekenstift vervaardigd, enz., enz.

Niets daarvan. Mevrouw Kouw en ondergetekende zijn één keer bijeen geweest om een brief te bespreken, die wij aan het bestuur zouden richten. Dat was 4 of 5 mei 1979. Deze brief geldt nog tot op heden als "statuut" voor de redactie. Het is ons in elk geval nog nooit gebleken dat er van bestuurszijde bezwaren waren ten aanzien van het reilen en zeilen van de redactie en tegen het in samenwerking met mw. Plomp steeds weer tot stand gekomen produkt, te weten het Contactblad van de Historische Vereniging Barendrecht. Zo eenvoudig ligt dat. Dat realiseerde ik mij in een flits dezer dagen, waarbij ik dacht: "Hoe vanzelfsprekend komen de dingen toch tot stand, bij een goede verstandhouding, waarover je nooit eens nadenkt dat die er is".

Vergist U zich niet. Er is door ieder op haar/zijn terrein vaak poot aan gespeeld om de zaken tijdig voor elkaar en de deur uit te krijgen. Nog laat op de avond iets aangereikt of gauw nog even langs gekomen om af te geven, zodat het tijdig kon worden vermenigvuldigd. De naam die nog niet is genoemd is de heer Kramer van de Agrarische School. Zonder zijn aanwezigheid en steeds weer volle bereidwilligheid zou er geen Contactblad zijn verschenen.

En de contacten onderling? Een kort telefoontje of een kort bezoekje; een briefje of een enkele notitie. Als je goed nadenkt toch wel heel prettig. Maar dit zelfde gold zeker niet minder in contacten met het bestuur of een enkel bestuurslid die voor, bijvoorbeeld verspreiding van ons periodiek of het sorteren en "nieten" daarvan zorg droeg. Niet zelden in samenwerking met gezinsleden.

Als dan onder het hoofd "REDACTIE", met ingang van - in elk geval - de nummers van de zesde jaargang één van de tot nog toe vermelde namen wegvalt en door een andere is vervangen, welnu dan is er inmiddels een zekere "traditie" - zie boven - ontstaan waar in verder kan worden voortgegaan, al zal ieder ander het weer op zijn/haar wijze "inkleuren".

Even, het moet maar, heel persoonlijk. Bij de "klusjes" die ik sedert mijn pensionering zo hier en daar mee heb helpen klaren, heb ik mij altijd voorgenomen: tot mijn zeventigste! Niets gaat van de een op de andere dag. Gebleken is dat in enkele gevallen de gestelde limiet wel kon worden aangehouden, maar dat in een paar andere zaken er toch een bepaalde uitloop is. Maar ook dáár moet je een punt achter zetten. Misschien beter uitgedrukt: "een komma"! Mijn jaargang, of wie wat ouder is, zal waarschijnlijk met mij ervaren: "Er is een aantal dingen nog blijven liggen". Voor zover je de gelegenheid wordt geboden wil je die nú aanpakken.

Heel nuchter: WIE LOST DE WACHT AF?

"Ieder zal op zijn of haar wijze inkleuren". Waar ikzelf de pen nog al eens ter hand nam, zal een ander misschien een goede neus hebben voor hen die daartoe bereid zijn, maar zelf niet tot de redactie behoren. Wij - van de redactie dus - hebben begrepen dat ons blad een behoorlijk kwalitatief peil mocht bereiken. Dat vroeg "bewaking", hoewel ik mij slechts één keer kan herinneren dat er iets niet werd opgenomen, als zijnde niet verantwoord. Dat valt dus erg mee.

U leest het dus tussen de regels. WIE, die enige ervaring heeft op het gebied van "met de pen omgaan"; wie dan bovendien behoort tot de leeftijdsgroep die nog best wat om handen wil hebben, of tot de jeugdiger categorie? Welnu er zit een leuke kant aan het meehelpen vervaardigen van ons blad.

Het typen, de lay-out, zeg maar gerust het werk dat echt tijd vraagt is in handen van mevrouw Kouw. En dat is even een geruststelling!

Kort samengevat:

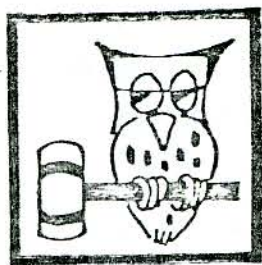
```
=====
EEN OPVOLGER/-VOLGSTER GEVRAAGD VOOR HET HUIDIGE REDACTIELID
H. VAN HERWERDEN. HIJ STOPT ER MEE, IN ERNST.
=====
```

Desgewenst graag tot een gesprek bereid met wie er iets meer van wil weten.

In spanning afwachting,

H. van Herwerden

BESTUURSMEEDEDELINGEN

HERDENKING 1483: 500 JAAR GELEDEN BESLUIT TOT HERBEDIJKING

Ook deze werkgroep heeft last van de vakantieperiode gehad, maar de individuele leden hebben zeker niet stil gezeten. Een ieder heeft de hem toegewezen taak verder doordacht en er meer gegevens over bijeengebracht. Als U dit leest zijn we beslist alweer een keer bijeen geweest om de diverse onderdelen te bespreken en alles op elkaar af te stemmen.

Er is een inventarisatie gereed van documentatie die in aanmerking komt voor de te houden tentoonstelling. Nou ja: gereed is wat teveel gezegd. Er is eerder teveel dan tekort. Binnenkort komt er een sub-commissie bijeen om een eerste keuze te maken. Tevens om te bekijken wat nog ontbreekt. Er is een prettige medewerking van de Archiefdiensten te Rotterdam en Dordrecht. Bij het Waterschap bleek dat de archiefstukken van polder Binnenland e.o. nog niet waren geïnventariseerd. D.w.z. ze waren nog niet gegroepeerd en vakkundig door een vak-archivaris geordend en beschreven. Dank zij veel medewerking kon hiervoor opdracht worden gegeven. We zullen wel mogen verklappen dat het grootste deel van dit werk intussen reeds achter de rug is. Zo te zien moet er dag en nacht aan zijn gewerkt om dit op zo'n korte termijn voor elkaar te krijgen. Er wordt nog gespeurd naar enkele ontbrekende stukken, maar ruim op tijd vóór onze herdenking is ook deze documentatie toegankelijk voor ons én verder onderzoek.

Aan een herdenking en tentoonstelling, plus andere, bijvoorbeeld educatieve plannen die door de werkgroep zijn opgezet, zijn uiteraard kosten verbonden. Vanaf het begin werd vastgesteld dat dit een herdenking is voor de gehele burgerij en dus niet beperkt tot uitsluitend leden van de Historische Vereniging. Om die reden vroegen we voor de te maken kosten subsidie aan bij de gemeente. Die is ons intussen verleend, waarvoor we ook erkentelijk zijn.

U bemerkt: we vorderen gestaag. Mocht U nog documentatie bezitten of weten, die volgens U voor de herdenking interessant kan zijn, of als gegeven van belang, dan houden we ons bijzonder aanbevolen voor kennisneming.

Hebt U de avond van 6 december 1983 reeds in Uw agenda gereserveerd? Noteer het anders nu meteen!

G. van der Schoor

BELANGRIJKE DATA

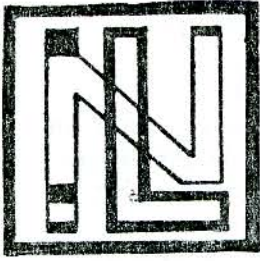
Zaterdagmiddag 15 oktober a.s. zal er een excursie worden georganiseerd naar het Streekmuseum "Crimpenerhof" te Krimpen aan den IJssel en op zaterdagmiddag 12 november a.s. naar het museum "Simon van Ghijn" te Dordrecht.

De entree voor de "Crimpenerhof" bedraagt f 1,-- voor "Simon van Ghijn" f 0,75.

Heeft U interesse in één of beide excursies? Geeft U dan tijdig op bij mw. J.W.E. Kouw, tel. 16059.

Voor beide excursies geldt: VERZAMELEN VOOR HET GEMEENTEHUIS OM 14.00 UUR.

NIEUWE LEDEN

Sinds 25 mei j.l. hebben zich slechts twee nieuwe leden aangemeld:
aug. 1983 : T.M. van der Griend en G.J. Versluis te Barendrecht.

We zullen het maar wijten aan het mooie weer van de afgelopen maanden dat niemand animo had om lid van een vereniging te worden. We hopen echter wel dat de komende maanden de aanmeldingen binnenstromen, want we wilden vóór het herdenkingsfeest in december toch minstens de 250 halen! Stand op het ogenblik: 226 leden.

NIEUWE AANWINSTEN

Met de aanwinsten voor onze verzameling staan we er beter voor. Die zijn de afgelopen maanden werkelijk met bakken tegelijk binnengekomen. Het is echt ondoenlijk alles te specificeren, zodat de artikelen in diverse groepen zijn ondergebracht.

ca. 38 boeken; poppenwieg m.t.b.; 2 spelen; kinderspeelgoed; zalfpotje; medicijnflesjes; gegraveerde drinkglazen; briefkaart uit 1895; hoge hoed; gietijzeren gaskachel; 3 paardebitten; 3 radiotoestellen; 20 fotokopieën van een spoorwegongeluk te Barendrecht in 1894; fotokopieën van het register op geslachtsnaam voorkomende in Mathijs Balen; kinderkleertjes; stoomapparaat; houten kamerscherm; klapsput; heel veel huishoudelijke voorwerpen, waaronder petroleumstellen, zakketel, kolenschop, bestek, enz. enz.; dameshoeden; houten deurknoppen; kleding; beddegoed; schoolkast; alpaca (zak)-lucifersdoosje, oude flessen; metalen eau de cologne- of parfumverstuiver; houten hefboom; kachelzeiltjes; weckketeltje.

EEN T.B.C-HUISJE KWAM OOK IN ONS BEZIT

Wie kent die huisjes nog? Die prieelachtige bouwseltjes, waarin mensen die aan tbc leden kuurden. In een tijdvak dat zeer ver achter ons lijkt te liggen, waren die gebouwtjes karakteristiek voor een belangrijk onderdeel van de toenmalige gezondheidszorg: de tuberculosebestrijding.

In een tijd dat tbc nog werd beschouwd als volksvijand nummer één werden veel mensen opgenomen in sanatoria, maar ook lagen er heel wat in zo'n huisje. Vaak werden de huisjes beschikbaar gesteld door de plaatselijke kruisverenigingen. Het waren eenvoudige, houten bouwseltjes, demontabel en draaibaar, zodat rekening kon worden gehouden met zon en wind. Soms kon je in de voortuin van een woning langs de weg zoiets zien staan; dat riep bij de voorbijgangers dan vaak een triest gevoel op.

In de vorige en ook in de eerste helft van deze eeuw maakte de beruchte toring, soms "vliegende toring" genoemd, vanwege het snelle ziekteproces, vooral onder kinderen nog veel slachtoffers. In 1920 bijvoorbeeld stierven in ons land nog zo'n vijftienduizend mensen aan deze ziekte. Besmetting met tbc-bacillen gebeurde vaak door het drinken van ongepasteuriseerde melk van zieke koeien. Hoestende patiënten staken via de lucht weer anderen aan. Kwetsbaar waren met name ondervoede, weinig weerbare armen. In de grote steden, maar ook in de dorpen gebeurde dat vaak in gezinnen die met vijf, zes personen in één kamer woonden, die soms ook nog lekte.

Rond 1900 werden allerlei verenigingen opgericht met het doel daarin verbetering te brengen, ook kruisverenigingen, waarvan je voor een kwartje per jaar (nu meer dan vier tientjes) lid kon worden. In die tijd ontstonden ook de sanatoria, maar voordat iemand daar kon worden geplaatst, was het vaak al te laat. Daardoor kwam de nadruk meer op behandeling thuis te liggen. Als dat door omstandigheden niet mogelijk was, kon de tbc-lijder nog in een lighuisje van de kruisvereniging worden ondergebracht. Die huisjes stonden bijvoorbeeld in een groepje op het terrein van het kruisgebouwtje, ook wel op een

weiland bij het dorp, en soms dus ook bij particuliere woningen. Tot aan de tweede wereldoorlog hebben vele duizenden mensen erin gekuurd.

De tijden veranderen, ook op het terrein van de gezondheidszorg. Het tbc-lighuisje is nu niet meer dan een museumstuk.

En dit museumstuk is voorlopig opgeborgen in een schoollokaal. De vloer en het dak konden echter niet door de deur en staan in de gang...

Het wordt tijd dat we gaan verhuizen. Dan kan het worden opgezet. Weliswaar is het draaistel wat aangetast door vocht, maar we hopen dat er t.z.t. wel een handige "doe het zelfver" ons uit die nood wil helpen!

JONGE "SCHATGRAVERS"

Op 13 juli kreeg ik een telefoontje van Koos Verhulst, die mij vertelde dat hij met een paar vrienden (John Bakker en Paul Blokland) oude flessen, een oud rekenboekje en speelgoed had gevonden op de zolder van een van de huizen op de 2e Barendrechtseweg (nr. 326) die werden gesloopt ten behoeve van het toekomstige woongebied Molenvliet.

Ik werd nieuwsgierig en beloofde te komen kijken.

Aangekomen vond ik het spul reeds keurig op een deken uitgestald; en inderdaad er waren diverse dingen bij die de moeite waard waren: o.a. een levertraanfles, nog met het papier erom, een brandewijnfles van de firma De Weerd, Barendrecht, opzetdieren (reclame van Glim: Wees slim, koop Glim), een alpaca lucifersdoosje en een apothekersflesje uit 1935. Ook was er, zo te zien, een krukje bij met hele korte pootjes. Waartoe zou dat gediend hebben? Later hoorde ik dat het een houten waselement was uit de oude houten wasmachine.

En dan het rekenboekje; helaas waren de nog aanwezige bladzijden (11 in totaal) aangevreten door de muizen, maar het titelblad vermeldt toch het jaartal 1902!

Dank zij de oplettendheid van deze jonge "schatgravers" is de Historische Vereniging weer enkele stukken rijker geworden.

Meteen toen zij hun vondst tussen het plafond aantroffen, dachten zij eraan dat dit bewaard moest worden, en dat het misschien wel iets voor een museum zou zijn.

Vanaf deze plaats nogmaals dank, Koos, John en Paul; we hopen dat jullie zo oplettend zullen blijven en in de toekomst nog eens wat voor de HVB zullen opsporen.

Een goed voorbeeld voor andere oude en jonge Barendrechters.

Indien U oude spullen vindt, of in Uw bezit hebt en U wilt ze kwijt, indien U verneemt dat Uw buurman of buurvrouw gaat verhuizen en aan het opruimen slaat, houdt U dan een oogje in het zeil; laat ze niets weggooien. Een telefoontje naar de HVB en we komen graag kijken of er nog iets bij is dat wij nog net niet in het museum hebben!

J.W.E. Kouw

VIER EEUWEN GESCHIEDENIS BARENDRECHT IV

- 12e tot en met 16e eeuw -

Als oorzaak van het niet kunnen betalen van de schulden en jaarrenten wordt aangegeven: "overmits onghewal, ende groten schade, die hem opghewomen is van den watere".

De vrijstelling gold vanaf de tijd "dattet eerst inbrac, dat was t'onser Vrouwen daghe purificatio lest leeden over twien jaeren" tot de tijd dat het land weer bedijkt was en de dijk een winter had overgestaan. Dus de inbraak was twee jaar daarvoor op 2 februari 1373. Vaststaat dat deze inbraak plaatsvond onder Pendrecht.

Volgens de historieschrijver Van Gouthoven is de Riederwaard ook ingebroken omtrent Dertiendag (= 6 januari) 1374. M. Vosius vermeldt ook een inbraak in 1374.

Bij graafwerkzaamheden in 1771 werd bij de Hervormde kerk een steen in de grond gevonden, die in de kerk is ingemetseld. Het opschrift van de steen luidt: "in het jaar Jezus Christus 1374 brak dit land van Barendrecht in" Indien de voorgaande jaartelling naar de Hofstyl gerekend is, zou dit dan moeten zijn januari 1375.

Door verscheidene historieschrijvers wordt aangenomen, dat de doorbraak toen heeft plaatsgevonden bij Bolnes en de Gebroken Dijk van Barendrecht. Door andere schrijvers wordt dit weer in twijfel getrokken. Dat de dijk bij Bolnes toen zou zijn ingebroken grondt men o.a. op een brief van Albrecht van Beieren van 14 februari 1391/1392. In deze brief wordt het visrecht uitgegeven aan Dirk van Wijk in twee sluizen liggende in de gebroken dijk van de Riederwaard op Bolnisse en een zijlput bij Ridderkerk.

Wat betreft de Gebroken Meeldijk in Barendrecht, door de Stichting voor Bodemkartering is de oude dijk van de Riederwaard teruggevonden, deze lag dicht bij de Gebroken Meeldijk. Hoewel er geen sporen zijn te vinden van een doorbraak.

Over de overstroming van 1374/1375 is momenteel weinig bekend en vraagt nog om een nader onderzoek.

Albrecht van Beieren gaf op 2 april 1374/1375, daar zowel de Riederwaard als de Zwijndrechtsewaard overstroomd waren, een verordening uit.

"Want een groet onghewal ende verderfennisse van onse Landen ende Waerden van "Ridderwaert ende Swindrecht bi node van Water upghewomen is."

Op zijn bevel werden Jan Lantgrave van Leutebergh, Conraert deken van Sinte Marien in Den Haag en Dirc Voppe zoon van Delft gezonden om de ambachtsheren en ingelanden van beide waarden tot overeenstemming te doen komen om gezamenlijk de beide waarden te bedijken. Want de nood was zo groot, dat iedere waard niet in staat geacht werd op zichzelf tot een behoorlijke bedijking te kunnen komen.

Na besprekingen met de ambachtsheren werd door de voornoemde heren aan Albrecht van Beieren voorgesteld om twee mannen, van goede "informatie", zowel van de Riederwaard als van de Zwijndrechtsewaard aan het college toe te voegen en hierdoor inspraak te hebben, want er bleken grote onderlinge geschillen te zijn. Daarom werd de volgende verordening gegeven:

Daar die van de Riederwaard zwaar belast zijn en voor zichzelf en op zichzelf niet kunnen bedijken noch in staat zijn de dijken te behouden, moeten die van de Zwijndrechtsewaard, hoewel de Zwijndrechtsewaard ook overstroomd is, om "noeds wille beyder lande" die van Riederwaard te hulp komen. Bovendien moeten zij op zich nemen om te bedijken en te houden ten eeuwige dagen Jansambacht (= West-Barendrecht) en de dijk van Barendrecht met het ambacht en de

ambachtsrechten, met dezelfde baten en lasten zoals Jan van Barendrecht in bezit had.

De schouw van de dijk binnen het ambacht van Barendrecht zal gedreven worden door de dijkgraaf en heemraad van Zwijndrecht. Mochten de dijkgraaf en de heemraad hierin traag zijn of in gebreke blijven dan moeten die van de Riederwaard hertog Albrecht hierover inlichten. In dat geval zou hij de schouw weer op kunnen dragen aan die van Riederwaard.

Zij die in Barendrecht geërfd zijn met de goederen die zij binnen het ambacht hebben, mogen zich niet buiten hun rechtsgebied begeven, door te dijken in de inlaag die men in Pendrecht maken zal, of zich een gedeelte van de dijk toeëigenen. Wanneer op een andere plaats dan in Pendrecht een inlaag zal voorkomen, dan mogen die van Barendrecht wel helpen, maar gemeenschappelijk met anderen en als behorende tot het gemene land.

Verder wordt nog bepaald, dat die van de Riederwaard en Zwijndrecht de drogendijk tussen beide waarden maken zullen.

("Ghegeven tot Rotterdamme op den eersten dag int Jaer ons Heeren Dertien hondert viere en t'seventich".)

Hertog Albrecht gaf op 8 februari 1375 bevel aan de ambachtsheren, nu het land van Riederwaard in Zuudholland is ingebroken en overstroomd, het land weer te bedijken en stelde ter bevordering van dit werk enige bepalingen vast betreffende de werkzaamheden van dijkgraaf en heemraden, de verkiezing van heemraden en andere punten van dijkrecht.

Alle dorpen in de Riederwaard waren in die tijd dicht bij of aan de dijkring gelegen, dus ook Pendrecht. Uit deze brief blijkt, dat het rechtsgebied van Pendrecht zich uitstreckte tot over de rivier. Want er wordt gesproken van het land tegenover Pandrecht, dat genoemd wordt "Heynkens oert", en dat de "ruuchten" (= riet- en biezenvelden) daar altijd aan Pendrecht hebben toebehoord. En wanneer men daar riet snijdt dan moet men het riet overbrengen op de dijk van Pendrecht en laten staan tot het nieuwe riet is aangegroeid ("Ghegeven in den Haghe des Donresdaghes na onser Vrouwendach purificatie int jaer ons Heeren M^o. CCC^o. vier ende tseventich".)

De overstromingen van 1373 en 1375 blijken voor West-Barendrecht rampzalig geweest te zijn. Willem heer van Hoorn en van Altena zag blijkbaar geen mogelijkheid meer om West-Barendrecht in te dijken. Want in een brief van 9 april 1375 schreef hij, dat hij na rijp beraad met familie, vrienden en zijn raad en op verzoek van Zwijndrecht uit eigen vrije wil, afstand deed ten eeuwige dagen van het Westerambacht van Barendrecht wegens de grote last van dijkage.

Die van Zwijndrecht kregen in vrije eigendom het Westerambacht met al zijn toebehoren binnendijs en buitendijs zoals het in Barendrecht gelegen was en Jan van Barendrecht Clawaerts zoon van de poelleste (later wordt geschreven Van den Poel) van hem te houden placht. Alleen behield hij voor zich al zijn leenschap en alle andere goederen die hij in de Riederwaard had liggen buiten West-Barendrecht.

("Ghegeven intjaer ons heren M.CCC vive ende tseventich op den neghenden dach in Aprille".)

(19 mei) 1376 stelde Albrecht van Beieren de hoogte van de bijdragen vast voor elk ambacht ten behoeve van het herstel van de ringdijk van de Riederwaard. De dijken verkeerden in een slechte toestand en hadden door de waterfloeden veel schade geleden, daarom was hij met de ambachtsheren overeengekomen, dat zij hun ambachten zouden bedijken met vloeddijken. Verder zou hij op een nader omschreven wijze het ambacht van Pendrecht bedijken, waartoe zij hem met 200 man te hulp zouden komen. Voor het maken van de "inlaghe" zouden zij hem 12 plakken geven voor iedere gaarde. Later voor het maken van de dijk jaarlijks 5 schellingen Hollands voor elke gaarde, het oude schilt (= munteenheid) voor 30 schellingen Hollands gerekend.

Te betalen door:

het ambacht van Riederwaart	voor	1404	morgen*
burggrave ambacht (= Oost-Barendrecht	"	388	"
die van Zwindrecht voor het ambacht van Jan van Barendrecht (= West-Barendrecht)	"	267	"
met het ambacht van Carnisse	"	328	"
ambacht van Roden	"	226	"
's Gravenambacht	"	64	"
Cortambacht	"	555½	"
Katendrecht	"	389	"
Jacob Bokelsambacht	"	520	"
Outziersambacht			
	voor	4141½	morgen

Opvallend is, dat in deze opgave Pendrecht niet wordt vermeld. Hieruit zou opgemaakt kunnen worden, dat Pendrecht geheel in de golven verdwenen is. Hoewel op 20 mei 1411 nog bekend was waar de kerk van Pendrecht gestaan had, want op die datum verkrijgt de heer Van Roon de helft van Pendrecht vanaf het kerkhof van Pendrecht tot aan het ambacht Katendrecht.

In Den Haag kwam op 24 februari 1377/1378 (zondag na Sint Agnietendag) een aantal ambachtsheren met 's Gravenambtenaren bijeen. De volgende ambachtsheren beloofden ieder hun ambacht te bedijken:

Dirk burggraaf van Leiden zijn ambacht Oost-Barendrecht;
Willem van Kronenberg zijn ambacht Karnisse;
Ogier van Kralingen zijn ambacht Oost-IJsselmonde;
Boudewijn van Roon en zijn broer hun ambacht Pendrecht;
de heer van Oosterhout zijn ambacht Ridderkerk;
de heer van Putten zijn ambacht Katendrecht.

's Vridage na Sinte Luciendach anno MCCCCLXXXIX (= 17 december 1389) oorkondt Aelbrecht van Beyeren dat de heer van Oosterhout hem heeft geantwoord door ziekte niet in staat te zijn om zijn ambacht Riederkerke te bedijken en dat hij het ambacht aan hem opgedragen heeft ten behoeve van heer Pouwels van Haestrecht, die na belofte om te bedijken daarmede door de graaf is beleend.

Ondanks alle samenkomsten, verordeningen en overeenkomsten schijnt het met de bedijking van de Riederwaard niet te willen vlotten. Kwam dit door onmacht? Was de omvang van het werk te groot? Was er geldgebrek? Misschien onwil? Op 16 februari 1403/1404 beloofde Albrecht vrijgeleide aan allen die zouden meehelpen aan het bedijken van de Riederwaard.

In een handvest uitgegeven door hertog Albrecht op 9 december 1403/1404 wordt geschreven:

"Aelbrecht, etc.

"Doen cont allen luyden, want onsen lande van Rhieder waert lange tyt in
"verderffenisse, ende onbewaert sonder dyck gelegen heeft, dat voortyts
"bij grooter versuymenisse, ende tweedracht toegecomen is, dat ons, ende
"onsen landen grootelycken teghendraecht, twelck wy met onser heerlyck-
"heydt meynen voort te behoeden: soo hebben wy om versoeckx wille onser
"goeder luyden, die geërfyt zijn tusschen, daer Rhieder-kerck plach te
"staen, ende den cleynen Waeldam, den selven onsen goeden luyden gratie
"gedaen, ende recht gegeven voor ons, ende onse nacomelinghen hen, ende
"hare nacomelinghen eeuwelycken duyrende, om onsen lande weder in behou-
"denisse, ende in dyckagien te brenghen, alsoo hier na beschreven staet."

*Een andere bron vermeldt 1414 morgen.

In deze brief geeft Albrecht van Beieren als reden op voor het niet bedijken van de Riederwaard:

"voortyts by grooter versuymenissen, ende tweedracht...".

79 jaar later wordt bij het sluiten van de overeenkomst tussen de drie ambachtsheren van Barendrecht en Carnisse tot inpoldering van de polder Binnenland dezelfde reden opgegeven, nl.:

"de welcke midts versuymenisse ende tweedracht weder in gebroocken zijn..."

Dat de Riederwaard, dus ook Barendrecht, zolang onder water heeft gestaan moet als één van de voornaamste oorzaken gezocht worden in de "tweedracht". Men leefde toen in een periode waarin geleidelijk aan een verschuiving plaatsvond van de machtsverhoudingen. De edelen hadden voordien alle macht en alles voor het zeggen. Nu begonnen de steden steeds meer en meer de macht in handen te krijgen. In die tijd waren de Hoekse en Kabeljauwse twisten, die ongeveer 1½ eeuw duurden, met enkele perioden van rust. Soms vonden tussen de partijen bloedige gevechten plaats.

Eén van de oorzaken van deze twisten was een kwestie van erfopvolging. Graaf Willem IV van Holland, Zeeland en Henegouwen overleed in 1345 kinderloos. Een zuster van Willem, genaamd Margaretha, was gehuwd met Keizer Lodewijk van Beieren, die zijn vrouw beleende met de opengevallen graafschappen. Een andere zuster van Willem was gehuwd met Eduard III, Koning van Engeland. Eduard III maakte ook aanspraken op de erfopvolging. Deze oorzaak en ook nog andere hadden tot gevolg dat er twee partijen ontstonden: de Hoeken en de Kabeljauwen. Tot beide partijen behoorden zowel steden als edelen. Maar op de duur kreeg de Hoekse partij een adelijk karakter en de Kabeljauwse een stedelijk karakter. De twisten werden nog verscherpt toen tussen Margaretha en haar zoon Willem, die voor haar deze landen bestuurde (Verbeier), eveneens moeilijkheden ontstonden. Van deze moeilijkheden tussen moeder en zoon maakte zowel de Hoekse als de Kabeljauwse partij gebruik. Tenslotte stond de moeder Holland en Zeeland in 1354 aan haar zoon af, waardoor hij de eerste graaf werd uit het Beierse Huis, dat regeerde in onze gewesten van 1354 tot 1433. De zoon werd echter enkele jaren later krankzinnig. Zijn broer Albrecht voerde voor hem tot aan de dood van Willem in 1389 de regering als "ruwaard" (= regent). Hierna werd Albrecht zelf graaf.

Albrecht toonde zich een goed regent en trachtte de partijtegenstellingen te verzachten. Dit laatste gelukte hem niet altijd. De partijtegenstellingen kwamen weer scherp naar voren toen de kleindochter van Albrecht, Jacoba van Beieren, haar vader Willem VI in 1417 opvolgde. De steden wilden liever geregeerd worden door de krachtige hand van een graaf, die hen tegen de edelen kon beschermen, dan door de zachte hand van een vrouw, die waarschijnlijk onder invloed van adellijke raadgevers zou staan. De steden kozen daarom eerst haar oom Jan van Beieren tot graaf en na zijn dood haar neef Philips van Bourgondië.

Jan van Beieren was een felle vijand van Jan van Brabant, met wie Jacoba gehuwd was. Jacoba heeft zich tegen de overmacht heldhaftig verdedigd, maar zij kon niet verhinderen dat zij bij het Verdrag van Delft in 1428 feitelijk haar grafelijke heerschappij moest afstaan en na haar huwelijk met Frank van Borsele in 1433 eveneens haar grafelijke titel.

Deze tweedracht zal van grote invloed geweest zijn op het herstel en het onderhoud van de dijken.

Zo ook in de Groote Waard, die zich uitstreckte vanaf het westelijk deel van de Hoekse Waard tot en met de Biesbos, waar de steden Dordrecht en Geertruidenberg het beheer over voerden. De stad Dordrecht, waar Jan van Beieren veel vertoefde, behoorde tot de partij van de Kabeljauwen en Geertruidenberg tot de Hoeken (Jacoba).

In 1418 werd Dordrecht door de aanhangers van de Hoeken belegerd en vlak voor de St. Elizabethsvloed belegerden de Kabeljauwen onder leiding van Jan van

Beieren Geertruidenberg. In plaats van de dijken te onderhouden bestreed men elkaar. Mogelijk zou de schade van de St. Elizabethsvloed niet zo'n omvang hebben aangenomen, indien men in plaats van oorlog te voeren, krachten en geld aan het onderhoud van de dijken had besteed. Hoewel ook nog andere oorzaken zijn aan te wijzen. Vermoedelijk zou de Biesbos niet zo'n omvang gekregen hebben. Wat er ook in die periode in de Riederwaard tot stand was gebracht aan het herstel van de dijken, alles werd tenietgedaan door de St. Elizabethsvloed van 18 november 1421. Door deze vloed overstroomde de gehele Riederwaard en verviel hierdoor aan de grafelijkheid. Dit kan men lezen in een brief van Jan van Beieren van 10 januari 1423/1424, waarin hij schrijft:

"hoe wail dat all Ryederwairt gemeenlic na Keysers rechte, ende na allen
"anderen rechte, ende oude heercomen over menigen jaren onzen saligen
"voirvaderen, ende ons angecomen is, als alle geleerde, ende bescheydene
"luyde dat wail weten".

Met voornoemde brief ontbood Jan van Beieren allen, die meenden landen of erven te hebben bij hem in Den Haag te komen, om tot een besluit te komen de Riederwaard te herbedijken.

Tot zover dit artikel over inbraken en overstromingen.
Over het herstel van de dijken zal door een ander geschreven worden.
Wat er overbleef aan stukken dijk na alle overstromingen zou in een volgend artikel behandeld kunnen worden, zoals over de "Uiterdijk van de Riederwaard", gelegen in Barendrecht, ook genoemd "De Ouden Dyck".

J. Schop

EEN ZOMERAVOND IN KIJFHOEK

De Kerk van Kijfhoek (kerkje is niet juist volgens de spreker van deze avond, de heer F. van 't Zelfden, kerkvoogd van deze kerk) was op 24 juni j.l. bijna geheel gevuld met belangstellenden uit Barendrecht, Heerjansdam, Hendrik-Ido-Ambacht, Ridderkerk en Zwijndrecht.

Voorafgaande aan de voordracht over de geschiedenis van de kerk, bespeelde de heer P. van Bergeijk het orgel. Na een inleidend woord van de voorzitter van de Historische Vereniging Zwijndrecht, de heer A.C. de Ridder, kon de heer Van 't Zelfden het eerste deel van zijn voordracht beginnen; dit handelde in hoofdzaak over de kerk, het ontstaan, de moeilijkheden bij het bijeenbrengen van de benodigde gelden voor de restauratie en het uiteindelijke resultaat van de inspanningen.

In de pauze kon onder de tonen van orgelmuziek, nu vertolkt door de heer J. Vos, worden genoten van de prima koffie; deze kon gezien het mooie weer buiten worden genuttigd. Intussen had men de gelegenheid om binnen de kleine tentoonstelling te bezichtigen, die vooral de resultaten van de opgravingen in Kijfhoek liet zien, verder nog stukken die zijn opgegraven in de omgeving van de kerk. De Historische Vereniging Zwijndrecht toonde enige documentatie over Zwijndrecht.

Na de pauze behandelde de heer Van 't Zelfden het ontstaan en de ondergang van het klooster Eemsteijn, waarover nogal wat onjuistheden de geschiedenis zijn ingegaan. Spreker is al ruim dertig jaar bezig aan een boek over dit klooster, dat in 1572 werd platgebrand en nadien alleen nog maar in de geschiedenis van Kijfhoek wordt vermeld.

Na een dankwoord van de voorzitter van de Historische Vereniging Barendrecht, de heer G. van der Schoor, werd deze zeer geslaagde avond besloten.

Leden van de beide historische verenigingen - Barendrecht en Zwijndrecht - die gezamenlijk deze avond hadden georganiseerd, waren het er wel over eens dat deze eerste bijeenkomst door meerdere van deze evenementen dient te worden gevolgd.

J.W.E. Kouw

NAAR AANLEIDING VAN ... EEN ZOMERSE MIDDAG IN POLDER BINNENLAND

De herdenking van vijfhonderd jaar Polder Binnenland werpt haar schaduw vooruit, zelfs op een zeer warme zomerdag waarop schaduwen kort plegen te zijn.

"Ga je mee als wij vanmiddag de polder rondrijden?". Zo vroeg mij één der leden van de werkgroep, in het leven geroepen om gestalte te geven aan de 500e verjaardag van de bedijking.

Drie man in zomerse dracht op de fiets, zoals elk van hen reeds eerder, misschien wel al vijftig à zestig jaar geleden, Barendrechtse contreien doorkruiste.

"Weet je nog als je van de Straatweg de Puinweg (nu Barendrechtseweg) opreed, in aardbeientijd? De heerlijke geur kwam je dan al tegemoet".

"Klopt", antwoord je dan, "de later vaak overheersende stank van de petrochemische industrie van Pernis kwam pas in de tweede helft van de dertiger jaren in de lucht".

"Eerlijk is eerlijk; wat waren wij gelukkig toen wij, ik meen reeds in zomer '45, Pernis weer roken".

"Wij waren weer vrij, wij gingen volop van start!"

Om, zover dat mogelijk was, aan de noordelijke zijde de oorspronkelijke begrenzing van de polder te volgen reden wij de Kooiwalweg op. Na enige honderden meters, je moet het wel weten anders ga je eraan voorbij, een onopvallend grasdijkje, afgesloten en met grazend vee. Of het nu de zomer of de herinnering aan jongenstijd was; we trokken ons van het prikkeldraad niets aan. Westelijk zagen wij het Vaanplein en, dichterbij, in noordelijke richting wat volkstuintjes met daar achter het oliespoor.

"Zie nu toch dat merkwaardig verloop; die zak waarmee het dijkje even naar het zuiden neigt".

"Zou dat toch nog steeds ...?"

En dan komt de herkenning ineens naar boven: jawel nog onaangetaast het oude profiel van de Achterweg, temidden van strak getrokken lijnen van rijkswegen 15 en 29, van industriespoor en van - weliswaar onzichtbaar - "genormaliseerde" gemeentegrens, daar waar die grens eeuwenlang met die knik naar het zuiden verliep.

Terzijde van de heerwegen, midden in de polder waar eind twintiger, begin dertiger jaren het oliespoor de Carnisseweg zou gaan kruisen, lag het buurtschapje Lombardijen. Oostelijk daarvan een wat ruig stukje polder met de bijna onbegaanbare Achterweg. Zo'n landschap waarover je in jongensboeken las en waar dan wat te avonturen viel (Van der Hulst?).

De kaart van Margadant (1848) geeft temidden daarvan een plas aan die uitloopt in een watergang in noordelijke richting. Was de daarbij aangegeven bebouwing een molen? Actueler vraag: duidt dat verzakkende gedeelte in de Maeterlinckweg op dat vroegere landschappelijk gegeven? Een stafkaart uit

het eerste kwart van onze eeuw vermeldt daar ter plaatse een, ten opzichte van de naaste omgeving, geheel afwijkende verkaveling. Een oud instromingsgat, waar om heen een nieuwe dijk met een bocht gelegd werd? Die voormalige waterplas een oud "wiel"? Behoort één en ander daar tot de geschiedenis van "Binnenland", of is die geschiedenis daarvoor nog te jong?

De pachter kwam ons wel van zijn land halen. Leeftijd van de indringers en de tot hun uitrusting behorende kaarten wezen wel op niet al te wild volk. Het tot slot ons aangeboden - en gaarne aanvaarde - pepermuntje verstonden wij als teken van geschonken vertrouwen.

Wij kozen verder onze weg via (Wester-)Hordijk, Peter- of Pieterseliedijkje, richting Straatweg en Wevershoek. Bouwkundig biedt dit oostelijk deel van Binnenland niet veel vermeldenswaard. Maar toch ... wie zijn ogen de kost geeft, of al eens eerder gaf, weet ook hier op historische grond te staan. Wel niet zeer oude historie, maar op het punt Pieterseliedijkje (nu Reyerwaardseweg) - Dordtsestraatweg ondervonden de bewoners van Binnenland en wijde omgeving, zo omstreeks de eeuwwisseling 18e - 19e eeuw mee opgenomen te zijn "in de vaart der volken". De wegenbouwers van het Franse imperium van die dagen legden hun linialen op de kaarten en trokken vrijwel rechte lijnen. Ook te dezer plaatse: recht toe recht aan naar de "Oosthoek" van polder Charlois. Populair gezegd: de Dordtsestraatweg.

Rotterdam - Dordrecht of, zo U wilt, Holland - Parijs waren zodoende weer enige kilometers dichter bijeen gebracht. Ons land kent daarvan vele voorbeelden die, nu na bijna twee eeuwen, vooral wat de tracering betreft nog volop meetellen.

En toen bleek mij dat ik in gezelschap was van "landschapkenners". Zo heel simpelweg - temidden van tientallen meters breed uitgerolde betonbanen, een viaduct en een misschien wel computergestuurd stelsel van verkeerslichten - de opmerking: "kijk daar staat de laatst overgebleven iep".

Ja, zó "zie" je pas landschap. Hier ging het om die laatste van de talloze iepen, die de Dordtse- en Rijksstraatweg sierden. Zuidelijk van Rijksweg 15, net iets ten westen van het viaduct over de Rijksstraatweg nabij de afslag Dierensteinweg, nog aanwezig. Later op die middag zou ik nog zo'n opmerkelijkheid noteren. Het ging toen om een voor mij, in mijn eenzijdigheid, "onbelangrijk" onkruidje!

Ik meen mij te herinneren dat de heer Hordijk óók al eens wees op de noodzaak van zo'n breed mogelijke oriëntering bij het gaan en staan in je omgeving.

Gelukkig maar dat je in een groepje altijd wel vogels van diverse pluimage vindt. Wat de een niet of nauwelijks weet, vertelt je dan wel de ander.

Nog eenmaal die middag een verre herinnering, en wel aan een bevel van 21 november 1441 van hertog Philips de Goede. Het stond mij die middag niet zo exact voor de geest, en daarom zocht ik het naderhand nog weer even op. Leest U maar met mij mee in Contactblad 5e jaargang, nr. 14, maart 1983, op bladzijde 3, 3e alinea van de reactie van de heer J. van der Es uit Ridderkerk.

Welnu, gaande in de richting Wevershoek zie je dat de kavels, vanaf de Rijksstraatweg gezien, in westelijke richting gaan. Dat is het gebied van Veren Ambacht. Dan, en dat zie je pas goed staande op de Gebroken Meeldijk ten westen van dat bovenvermelde gebied, verlopen de kavels dáár, ongeveer, noord-zuid. Aan de hand van de reactie van de heer Van der Es en met bovendien een gedetailleerde kaart bij de hand is dit alles heel eenvoudig geconstateerd. Namelijk aan de westzijde van Veren Ambacht ligt de grens Barendrecht - Ridderkerk, de grens van reeds vóór 1441, maar in dat jaar nog eens bekrachtigd; "... de grens tussen de heerlijkheden Riede en Oost-Barendrecht" die "onverlet zou blijven en te dezer plaatse dus afwijkend van de poldergrens". Die poldergrens namelijk volgt de Rijksstraatweg.

Ik stond hierbij wat uitvoerig stil om aan de hand van een voorbeeld te laten zien, hoe merkwaardig het is dat, gaande door stad en land, opletendheid zulke aardige dingen aan de dag kan brengen. Dingen, naar alle waarschijnlijkheid al lang door anderen gezien en opgeschreven; maar "een sport" voor 5- tot 85-jarigen. Nog ongeacht het "fijnere werk" waarbij plant en dier (denk eens aan de vogels) mee in het gezichtsveld worden betrokken.

Polder Binnenland, inmiddels vestigingsgebied voor een deel van een welvarende "suburb". Desondanks, tezamen met de andere tot Barendrecht behorende polders, een agrarisch gebied van uitzonderlijk belang. Wat dacht U alleen al van de in deze polder gevestigde veiling met alles wat daartoe en daarbij behoort? Daarnaast, een gigantisch rijkswegenknooppunt bevattend, nochtans van een wijde uitgestrektheid die men onder de rook van een grote stad en een intensief industriegebied nauwelijks voor mogelijk houdt.

Zomaar wat kijkjes op Binnenland.

Dezer dagen las ik een aangehaald citaat, dat ik op mijn beurt aan het einde van dit verhaal doorgeef, omdat ik er zelf iets van beleefde naar aanleiding van ...

"Laat ons van het verleden niets verloren doen gaan, het
is met dit verleden dat men de toekomst opbouwt"
(Anatole France)

H. van Herwerden

IN VERBAND MET DE HERDENKING "500 JAAR BINNENLAND" ZAL
HET VOLGENDE CONTACTBLAD REEDS IN NOVEMBER UITKOMEN.
COPY VOOR DIT NUMMER GAARNE INLEVEREN VOOR

25 OKTOBER 1983